

VITA MARINA

Zeebiologische documentatie
23e jaargang nr. 1 - jan. 1973
Verschijnt maandelijks
INHOUD: 8 bladzijden
TWEЕКLEPPIGEN pag. 53-54
BUIKPOTIGEN pag. 107-108
ZOOGDIEREN pag. 9-10
VARIA MARITIMA pag. 235-236

EEN POPULATIE VAN *CHLAMYS ISLANDICA* (O. F. MÜLLER) GEVONDEN IN WEST-NOORWEGEN

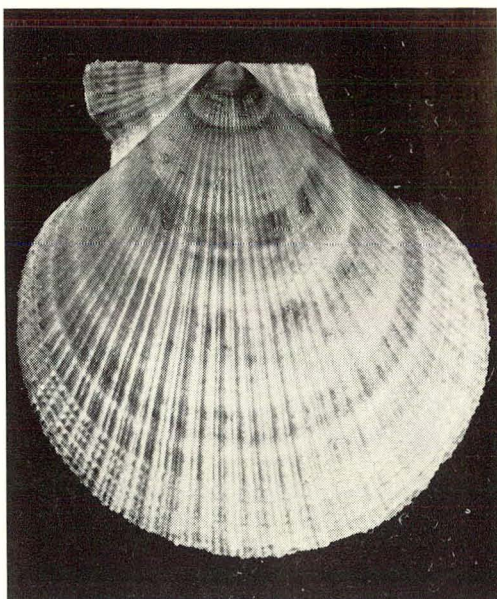
De huidige verspreiding van *Chlamys islandica* is hoofdzakelijk subarctisch, hoewel fossiele schelpen verder zuidelijk gevonden zijn.

In Noorwegen is *Chlamys islandica* algemeen ten noorden van Beiarn (Lofoten). Slechts enkele exemplaren waren tot nu toe zuidelijker gevonden, waarvan de zuidelijkste in Europa in 1913 in de ingang van de Lysefjorden gevonden was. Onlang is een populatie van *Chlamys islandica* gevonden in Fauskangerpollen ten noordoosten van het eiland Askøy nabij Bergen. In eerste instantie werden hier 8 exemplaren van een diepte van 20—30 meter gedregd, met een gemiddelde hoogte van 9 cm, terwijl de hoogte van het grootste exemplaar 12 cm was.

Nader onderzoek door duikers tot een diepte van 35 meter bracht aan het licht dat *Chlamys islandica* hier op een diepte van tien meter reeds voorkwam en tussen de 15 en 20 meter hier en daar op de rotsen zat, terwijl vanaf 20 meter tot de max. diepte die gedoken werd, hij vrij algemeen was.

Dat de populatie goed gedijde kon men opmaken uit het feit dat 10 van de 88 exemplaren die verzameld werden juveniele dieren waren.

Dit is tot nu toe de meest zuidelijke populatie van *Chlamys islandica* die gevonden is.

CHLAMYS ISLANDICA (O. F. MÜLLER)
Trömsø - Noorwegen

RECORD AFMETINGEN

Onlangs zijn op de Orkaden (Orkneys, Schotland) zeer grote kokkels- *Cerastoderma edule* L. gevonden, die daar dood op het strand waren aangespoeld. Afmetingen: lengte 54 mm, hoogte 45 mm. Verder lagen er ook grote mossels- *Mytilus edulis* L. Afmetingen: hoogte 90 mm, breedte 46 mm.

Op de Shetlandeilanden zijn onlangs zelfs mossels- *Mytilus edulis* L. gevonden met een gemiddelde hoogte van 100 mm.

(Lit. J. Conchol, 26 (6) 353 1971)

TRIVIA OP VLIEGTUIGMOTOR

Eind januari 1973 vond ik in de haven van Stellendam een oude vliegtuigmotor, die door vissers opgevisst was, een levend exemplaar van *Trivia europaea* (Montagu).

De motor was praktisch geheel bedekt met eierkapsels van de wulk, waarin de

jonge wulkjes reeds te zien waren. In een spleet van de motor vond ik ook nog twee levende wulken.

Verder zaten in allerlei hoekjes en holletjes van de motor allerlei soorten krabben.

W. v. Putten

AMBER EN GEURTJES

Amber is een produkt dat soms gevormd wordt in de ingewanden van de potvis-*Physeter macrocephalus* L. en is van belang voor de reukstoffabricage. Het zijn klompen van een massa die lichter is dan zeewater, en daarom — als zij door de potvis wordt uitgescheiden — op zee blijft drijven, en, als zij niet door de zee in kleine stukjes uiteen wordt geslagen, kan aanspoelen. Tot de 18de eeuw werd amber bijna uitsluitend verkregen als aanspoelsel of uit gestrande potvissen. Nadien begon de mens echter op grote schaal op de potvis te jagen, niet slechts voor de winning van amber, maar ook voor die van andere produkten zoals de spermaceti. De kleur van amber kan variëren tussen wit en zwart. De witte amber is de duurste. Vermoedelijk is dit amber, die zeer lang in zee gelegen heeft en door het zoute water en de zon gebleekt is.

Zwarte amber, die meestal kleverig is, ontstaat waarschijnlijk door vermenging met ontlasting en bloed. Hij heeft weinig waarde.

De voornaamste reukstof bereid uit amber is ambreïne. Hij komt voor in verschillende inktvissoorten en dit, evenals de veelvuldige aanwezigheid van inktviskaken in amber wijst er op, dat amber wordt gevormd uit door de potvis verorberde inktvissen.

De grootste klomp amber die bekend is, kwam in 1913 naar Londen en woog 168 kg. De vorming van zulke grote stukken amber kan tot de dood van de potvis leiden.

M.M.

GEVAARLIJKE KWAL UIT AUSTRALIË

Aan onze kust zijn de kwalen, in het bijzonder de haarkwalen, wel vervelend, maar zij leveren geen levensgevaar op.

In 1955 stierf op het strand van Queensland, Australië, een jongetje. Het kind had striemen en resten van tentakels van een kwal op de huid.

Het doorzoeken van de zee ter plaatse met netten leidde tot de ontdekking van een tot dan toe onbekende soort kwal die de naam *Chironex fleckeri* ontving.

Het lichaam van deze kwal die ongeveer zo groot is als een mensenhoofd is afgegerond kubusvormig, doorschijnend en lichtblauw van kleur.

Aan de vier benedenhoekpunten hangen aan een lamel een bosje tentakels die 10 meter lang kunnen zijn.

De onderzijde is sterk uitgehold en in die holte zit de mondschijf die niet naar buiten uitsteekt. *Chironex fleckeri* is een snelle zwemmer; zijn gewone snelheid is 4 km per uur, maar hij kan wel 9 km per uur halen.

De steek van deze kwal is bijzonder giftig en kan in een paar minuten tot de dood leiden. *Chironex fleckeri* werd vroeger met een andere kubusvormige kwal *Chiropsalmus quadrigalus* verward, die ook zeer gemeen kan netelen en zelfs wel eens de dood kan veroorzaken, maar toch niet zo gevaarlijk is als *Chironex fleckeri*.

Nadat men deze kwal had ontdekt, werd ook duidelijk waaraan bepaalde gevallen van hartverlamming of verdrinking na kramp bij zwemmers in Noord-Australië in werkelijkheid te wijten waren.

De laatste jaren heeft de kwal in Australië zeker 50 slachtoffers geëist. Er is nu weliswaar een effectief tegengif ontwikkeld, maar soms komt de behandeling hiermee te laat.

M.M.